

Lausunto
24.2.2026
Dnro 001/81/2026
Miia Kannisto

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 19.2.2026

HE 198/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Akava kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa.

Esityksen tavoitteena on sujuvoittaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa rikosten torjumiseksi ja ehkäisemiseksi. Viranomaisten välinen tietojenvaihto luo edellytyksiä myös viranomaisten tehokkaammalle ja oikea-aikaisemmalle valvonnalle ja varhaiselle puuttumiselle. Akava kannattaa esityksen tavoitteita, mutta kiinnittää huomiota työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksien laajentamiseen.

Työsuojeluviranomaisen osalta esityksen tavoitteena on tehostaa työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjuntaa mahdollistamalla sekä Ulosottolaitoksen että Verohallinnon oma-aloitteinen tietojen luovuttaminen työsuojeluviranomaisille sekä esitutkintaviranomaisille silloin, kun viranomaiset omassa tehtävässään saavat tietoonsa työsuojeluviranomaisen valvontatehtäviin liittyvää tietoa taikka saavat tietoonsa seikkoja, joiden perusteella syntyy viranomaisessa epäily mahdollisesta työperäistä hyväksikäyttöä taikka ihmiskauppaa koskevasta rikoksesta. Tältä osin tavoitteena on tehostaa harmaan talouden torjuntaan liittyvien viranomaisten ja työsuojeluviranomaisten yhteistyötä työperäisen hyväksikäytön ja ihmiskaupan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi.

Työvoiman hyväksikäytön ehkäisy

Työperäinen hyväksikäyttö ja ihmiskauppa ovat työmarkkinarikollisuutta, ja niiden torjunta vaatii viranomaisten välistä tehokasta tiedonvaihtoa. Hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan näkökulmasta on tärkeää, että viranomaiset voivat luovuttaa tietoja tarvittaessa myös oma-aloitteisesti. Moniviranomaisyhteistyö on keskeisessä roolissa työperäisen hyväksikäytön torjunnassa ja tämä yhteistyö on välttämätöntä hyväksikäytön ja ihmiskaupan torjunnan tehostamiseksi. Tiedonsaanti- ja luovutusosoikeuden laajentaminen mahdollistaisi viranomaisten tehokkaamman ja oikea-aikaisemman valvonnan ja varhaisen puuttumisen epäkohtiin ja olisi omiaan lisäämään työvoiman hyväksikäyttöön syyllistyvien työnantajien kiinnijäämisriskiä.

Työperäiselle hyväksikäytölle on ominaista myös se, että työntekosuhde pyritään naamioimaan muuksi oikeussuhteeksi kuin työsuhteeksi. Tyypillisesti sopimussuhde määritellään kumppanuus- tai toimeksiantosuhteeksi eli yrittäjämuotoiseksi. Tavoitteena on kiertää työntekijän suojaksi säänneltyä normistoa ja työnantajavelvoitteita, jolloin työntekijä jää muun muassa työaikoja ja työturvallisuutta koskevan sääntelyn ulkopuolelle. Tietojen keräämisen näkökulmasta on olennaista tunnistaa tämä työperäisen hyväksikäytön muoto, sillä väärin toimivat yritykset eivät välttämättä näy tietokannoissa työnantajayrityksinä.

Akava kannattaa ehdotuksia, joiden mukaan ulosottomies voi oma-aloitteisesti luovuttaa työsuojeluviranomaiselle havaintotietoja ja verohallinto voi oma-aloitteisesti luovuttaa työsuojeluviranomaiselle tietoja. Näin voidaan havaita esimerkiksi alipalkkausta ja ulkomaalaisten henkilöiden rekisteröintien yhteydessä henkilöitä, joilla ei ole työntekoaikaa.

Akava pitää hyvänä ehdotuksia työsuojeluviranomaisen oikeudesta saada pyynnöstä valvonnan kohdentamiseksi massatietona verohallinnolta tietoja myös ulkomaalaisen työvoiman käytön ja työolosuhteiden valvontaan. Lisäksi tilaajavastuulain mukaisen valvonnan kohdentamisen laajentaminen on kannatettavaa. Näillä muutoksilla työsuojeluviranomainen voisi kohdentaa valvontaa nykyistä tehokkaammin oikeisiin valvontakohteisiin, mikä lisäisi valvonnan vaikuttavuutta.

Esityksen suhde hallitusohjelman kirjauksiin

Akava kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esitys toteuttaa hallitusohjelman kirjauksia vain osittain. Hallitusohjelmassa todetaan, että "Viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia parannetaan muun muassa tiedonsaanti- ja oma-aloitteiset tiedonanto-oikeudet viranomaisten välillä. Käynnistetään tarvittavat lainsäädäntö- ja muut toimet viranomaisten tiedonvaihdon kehittämiseksi niin, että hyväksikäytön ehkäiseminen tehostuu ja väärinkäytökset saadaan tiedoksi toimivaltaisille viranomaisille. Tehostetaan ihmiskaupan torjuntaa ja varmistetaan tietojenvaihto viranomaisten välillä. Ehkäistään ihmiskauppaa poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti. Torjutaan maahanmuuttoon liittyvää työperäistä hyväksikäyttöä ja turvataan rikoksen uhrien tukipalvelut." (s. 205)

Vaikka hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan, olisi työsuojeluviranomaisen tiedonsaantioikeuksia tullut laajentaa huomattavasti kattavammin. Kuten esityksessä todetaan, työvoiman hyväksikäytön, ihmiskaupan ja työmarkkinarikollisuuden kitkeminen vaatii tehokasta moniviranomaisyhteistyötä. Työsuojeluviranomaiset ovat useaan otteeseen tuoneet esiin muun ohella mahdollisuuksia tehostaa viranomaisten yhteistyötä ja tiedonkulkua. Esimerkiksi elintarvikevalvonnassa voidaan havaita ravintolatyöntekijöiden työehtojen polkemista ja jopa ihmiskaupan tunnusmerkit täyttäviä olosuhteita. Myös yhteistyötä maahanmuuttoviranomaisten kanssa voitaisiin tehostaa.

Lausunto
24.2.2026
Dnro 001/81/2026
Miia Kannisto

Lisäksi Akava kiinnittää huomiota hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan turvataan rikoksen uhrien tukipalvelut. Tämä kirjaus näyttäisi jäävän huomiotta tässä yhteydessä ja se olisi kuitenkin tärkeä osa työmarkkinarikollisuuden torjuntaa.

Lopuksi Akava korostaa, että työmarkkinarikollisuuden torjuminen on vakava ja kasvava ongelma, jonka torjumiseksi tulee tehdä aktiivisia toimia. Viranomaisyhteistyön edellytysten parantaminen on yksi niistä. Työnantajien on liian helppo jatkaa työntekijöiden hyväksikäyttöön perustuvaa liiketoimintamalliaan, koska kiinnijäämisriski on pieni. Myös seuraamukset ovat vaatimattomia suhteessa toiminnan aiheuttamille negatiivisille vaikutuksille hyväksikäytetyille työntekijöille ja koko yhteiskunnalle esimerkiksi saamatta jäävinä verotuloina ja sosiaalivakuutusmaksuina.

Akava ry:n puolesta

Miia Kannisto
erityisasiantuntija

Akava ry
www.akava.fi
Rautatieäisenkatu 6
00520 Helsinki
y-tunnus (0200918–0)